

בכח פרישה רעיונית

(מאמר שני)

רת על עצמה מחדש כדי להביא לידי גילוי עליון את מה שנחשף רק באפס קצהו.

ברור לגמרי שהעליה היא הבעיה העומדת עכשיו בפני ישראל ממש כשם שהיתה הבעיה שעמדה בפני הישוב אחרי הצהרת בלפור, בשלהי המלחמה העולמית הקודמת. כאז כן גם עתה הביאה העליה לידי משברים כלכליים המורים שביסודם נקבעה כבר תלותה של הארץ במקורות הכנסה מחוצה לה. בשני המקרים היתה סיבת המשברים מדיניות כלכלית שהפרידה את בעיית עליית האנשים מבעיית עליית ההון וגרמה להיווצרותה של כלכלה מלאכותית כדי שיהא ביכלתה לשלוט שלטון מלאכותי על התפתחות הארץ. אבל בעוד שבמקרה הראשון היתה התוצאה — ההתישבות העובדת, במקרה השני — התוצאה היא — מחנות עולים. מה שהביא אז ליצירת זרוע השתלטות עתיד לכרות עכשיו את הבור והתפתחות זו מרמזת על כך שבחזרה החדשה על השלב הישן, יפול קרבן לשיטה זה שבאמצעותה עלה לכס השלטון.

בדומה לכך, בעיית האדנות עמדה בפני הישוב אחרי קבלת הצהרת בלפור ממש כשם שהיא עומדת היום בפני מדינת ישראל והיחסים בין הציונות וממשלת

„כל ראש־עם שלא נתקן תחילה, אין עמו מתוקן, ואם הוא נתקן כולם מתוקנים, ואם הוא אינו נתקן תחילה אין העם יכול להיתקן“.

(זהר, אדרא רבא)

אִי־אפשר להימלט מן המסקנה שמדינת ישראל עוב־רת עכשיו מחדש את כל התהליכים שעברו על הישוב בראשית התפתחותו ממתן הצהרת־בלפור — עד הקמתה. סימני הבוסר שמלויים את כל הגורמים שלקחו חלק בהתפתחותו של הישוב עד להקמתה של מדינת ישראל שימשו כאילו רמז לכך שכל מה שהיה עד כה, היו רק תהליכים מוקדמים, מעין אב־טיפוס להתפתחות נוספת מחודשת שתחזור על כל השלבים הקודמים, מתוך מיצוי שלם שלא נתמצו בהופעתם הראשונה. ובאמת שום תופ־עה מכל התופעות שאירעו בארץ עד להקמת המדינה ועד בכלל, אינה נושאת בקרבה את חותם הטבעיות והשלמות אפילו מצדה היא וכל המאורעות מעידים על כך. היתה עליה ולא היה — קיבוץ גלויות. קמה מדינה — ולא קמה מלכות ישראל. הכל הושג — ברמזי דברים. העצם כשלעצמו, התוך — לא הושג. היו לוחמי חרות — ומלחמת החרות נפסקה בעודה באבה. והתפתחות חו־

מול הסתלפותם המעשית המכרעת של שני רעיונות היסוד הללו, קבוץ גלויות ואדנות עברית בשלבם הראשון, קמה בשעתה הפרישה הרעיונית שהגיעה לבסוף למוצאה הישיר אל החיים במלחמת המחתרת הפורשת בשלטון הבריטי. מידת הצלחתה של הפרישה המזוינת משקפת בדיוק את היקפה של המהפכה הנפשית שחוללה לפנייה הפרישה הרעיונית. היא התקדמה במידה שהתקדמה המהפכה הרוחנית שלפניה, ונעצרה כמעט במקום שבו נעצרה לפני כן הפרישה הרעיונית. חולשתה של הפרישה הרעיונית היתה ביסודות חיוביים מספיקים. היא לא נתנה היסטוריוסופיה יהודית. היא לא נתנה אורח חיים יהודי. מתוך אינטואיציה נבואית עמוקה הקיפה את כל מסגרת המהפכה העברית אבל לא בכל מקום יצקה את התוכן לתוך המסגרת הזאת. גם שלב זה של המהפכה העברית לא הגיע אפוא לכלל מיצוי שלם. גם הוא חוזר עכשיו על עצמו, בתנאים החדשים, בפרישה רעיונית מחודשת.

ההתפתחות החדשה מהקמת מדינת ישראל ואילך היא איפוא התחלה מחדש של תהליך השחרור והגאולה אשר את צלו המוקדם, מראשיתו ועד סופו ראינו בתקופה שהחלה בהצהרת בלפור ונסתיימה בהקמת המדינה. מהתחלה זו ואילך הולכים וחוזרים בצורה מוגמרת כל אותם השלבים שלא נשלמו בתהליך-הצל המוקדם והגשמתם, כהגשמתו, היתה הגשמת בוסר. בכלל זה אנו עדים גם למאורע המכריע של התחדשות הפרישה הרעיונית שמהדורתה הראשונה החלה בסוף שנות השלושים והביאה לבסוף להתלקחות הפרישה המזוינת בסוף שנות הארבעים. פרישה רעיונית זו חוזרת עתה על עצמה בתנאים החדשים. חוסר-השלמות והבוסר של קיבוץ הגלויות והאדנות העברית כפי שהם משתקפים בקיומה של מדינת ישראל, קשור קשר אמיץ עם חוסר השלמות שבפרישה. בשלמות הפרישה הרעיונית המחודשת תלוי הדבר אם בחזרה הבשלה על כל אותם השלבים המוקדמים שהיו, העתידה להגיע לבסוף גם להתלקחות מחודשת של מלחמת החרות — יוגשם עד תוך תוכו החזון שאת אפס קצהו ראינו.

המנדט הם אב-טפוס ברור ליחסים שבין מדינת ישראל ובריטניה, ובמדה רבה גם ארצות-הברית. ברור לגמרי שהעקרון של „שווי משקל“ בין שתי ה„עדות“ ששמש נר לרגלי המדיניות הבריטית בארץ-ישראל עבר בירושה למדיניות האנגלו-אמריקאית במזרח התיכון ומעצב אותה בעמדתה בין מדינת ישראל ומדינות-ערב. המדיניות האמריקאית של שווי-משקל שמתבטאת בתמיכה מפורשת בזיון המדינות הערביות בנשק בריטי, כפי שבאה לידי ביטוי בדבריו השקופים לגמרי של אצ'יסון האמריקאי; בריכוז של תמיכה כלכלית לממשלות ערב כדי להעלות כביכול את רמת החיים של מדינותיהן בהשוואה לרמת-החיים היהודית שיש להורידה — כפי שסוכם בברור במסקנותיה של קבוצת הסקר בראשותו של האמריקאי קלאפ; ובלחץ מדיני כבד המשתק מלמפרע כל אפשרות של מדיניות עברית ההולמת את האינטרסים העבריים מצד ממשלת ישראל, — מדיניות זו היא חזרה מורחבת על המדיניות הבריטית המנדטורית מראשיתה, והיא מקבילה בכל פרטיה לעידוד הבריטי להזדיינותם של ערביי ארץ-ישראל החל במאורעות 1920; לשיטה הבריטית להשוות את „רמת-החיים“ של שתי ה„עדות“ בארץ ע"י מתן תמיכה מתמדת למוסדות הערביים על חשבון משלם המסים היהודי; ולשיתוק הגמור של כל מדיניות-חוץ עברית שהחלה בפועל, רק עם התחלת פעולות הפורשים. רק המסגרת הורחבה. במקום ארץ-ישראל — המזרח התיכון. במקום שתי ה„עדות“ — מדינת ישראל ומדינות ערב. ובמקום בריטניה — בריטניה ואמריקה המשתמשות ב„סיבוב השני“ כשוט מאיים נגד התפתחותה הכלכלית והמדינית של ישראל ממש כשם שהשתמשה ממשלת פלשתינה בשעתה בערביי א"י כדי לבלום את התפתחותו של הישוב. — נוכח כל אלה עומדת בתקפה השיטה המסורתית, ההבלגה, שחוזרת כלפי מדינות ערב על אותם ה„תכסיסים“ שננקטו כלפי ערביי א"י, ושממדיה המחרידים בשדה-הפעולה הממלכתי של היום מונעים בעד אנשים רבים שהתנגדו לה אז להרגיש בה בכלל. אבל באותה מדה שהבלגה זו שימשה אז כלי שלטון בידי המחזיקים בה היא עתידה בתנאים החדשים של השלב הישן לשמש גורם מכריע להפיכת שלטונם.